

ПОЛІТИЧНИЙ ПРАГМАТИЗМ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

В статті з'ясовано, що в ході становлення й зміцнення України як незалежної держави відбулися суттєві зміни ціннісних орієнтацій молоді, що обумовлено потребами як теоретичного значення, так і потребами практики, насамперед, необхідністю досягнення тих радикальних світоглядних змін, які відбуваються в масовій свідомості сучасної молоді. Підкреслено: цим змінам сприяв політичний прагматизм, який є напрямом політичного життя нашої країни.

Ключові слова: зміни, молодь, прагматизм, трансформація, цінності, ціннісні орієнтації.

Постановка проблеми. Дослідження ціннісних орієнтацій в науці привертало увагу багатьох авторів. Про це писали Ф. Знанецький і У. Томас, Т. Парсонс, Г. Спенсер, М. Вебер, Е. Дюркгейм. Вивчають цю проблематику і сучасні науковці – О. Балакірева, О. Здравомислов, І. Мигович, В. Оссовський, О. Ручка, М. Титма та інші.

Система цінностей молоді – це результат духовної роботи суспільства, діюча сторона суспільної свідомості, взятої в єдності всіх її форм, яка об'єднує певні інтереси різними ідейними, моральними та естетичними засобами, стає джерелом мотивів поведінки та стимулів професійної діяльності майбутніх політологів.

Ціннісні орієнтації – це «соціальні, економічні, політичні, моральні, релігійні, естетичні, гносеологічні, онтологічні та ідеологічні засади оціночних суджень суб'єкта про оточуючу дійсність, ті чи інші її сторони, сфери, об'єкти, які утворюють змістову сторону спрямованості особистості»[5, с. 368]. Це явище досить динамічне, оскільки кожне нове покоління молодих політологів засвоює цінності попереднього крізь призму власного сприйняття під дією політичного прагматизму, додаючи власні цінності. При цьому процес зміни ціннісних орієнтацій безпосередньо пов'язаний із змінами в економічному, політичному, духовному та інших сферах життя українського суспільства.

Мета роботи – проаналізувати прагматичні тенденції та орієнтири впливу на ціннісні орієнтації сучасної української молоді, безпосередньо майбутніх молодих політологів.

Реалізація цієї мети зумовила постановку і вирішення таких взаємопов'язаних завдань:

- розглянути сутність основних теорій цінностей;
- визначити роль ціннісних орієнтацій та прагматизму у становленні молоді;
- висвітлити взаємовплив системи цінностей, потреб молоді, а також вплив політичного прагматизму на ці процеси;
- виявити основні прагматичні тенденції в трансформації цінностей і ціннісних орієнтацій молоді в сучасному українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Ціннісні орієнтації та орієнтири нерідко суперечать традиційним уявленням, а їх активне і творче сприйняття прогресивною частиною українського суспільства межує з розгубленістю молоді, на яку активно впливає політичний прагматизм.

Слід підкреслити, що інноваційні форми цінностей молоде покоління сприймає далеко неоднозначно. І хоча переважна більшість молоді (майбутніх політологів) віддає перевагу прогресивним перетворенням, однак, частка тих, хто ставиться до них з сумнівом, залишається все ще досить помітною.

Ціннісні орієнтації - це елементи внутрішньої структури особистості, взагалі особистості майбутніх політологів, які сформовані і закріплені життєвим досвідом індивідів – (професіоналів-політологів) в ході процесів соціалізації і соціальної адаптації. Ці процеси відокремлюють суттєве від несуттєвого для даної категорії фахівців через прийняття або

неприйняття особистістю молодого політолога певних цінностей, що усвідомлюються в якості змісту і основних цілей життя.

Сьогодні ситуація ускладнюється тим, що частина дослідників не зовсім обґрунтовано говорить про «кризу цінностей», «витрату гуманних пріоритетів», «порушення загальнолюдських цінностей», наголошуючи на необхідності «переоцінки цінностей». Це свідчить про те, що сприйняття трансформаційних процесів, які змінюють ціннісне середовище українського суспільства і особистості, здійснюється під впливом політичного прагматизму далеко не однозначно і що утвердження нової шкали цінностей супроводжується суперечливими оцінками минулого.

У диспозитивній структурі особистості ціннісні орієнтації утворюють вищий рівень ієрархії прихильності до певного сприйняття умов своєї життєдіяльності та їх оцінюванні. При цьому прагматичні орієнтири на ціннісні орієнтації молодого покоління проявляються у ситуаціях, які зумовлюють подальше прагматичне життя майбутніх фахівців. Отже, прагматизм посилює вплив на ціннісні орієнтації, які забезпечують цілісність особистості молодих політологів, визначають структуру їх свідомості і стратегії прагматичної діяльності.

Ціннісні орієнтації проявляються також через оцінки, які молода перспективна людина дає собі, іншим через її вміння приймати рішення і виходити з проблемних ситуацій, керуючись прагматичними орієнтирами.

Для ціннісних орієнтацій молоді (студентів-політологів) характерна прагматична спрямованість на майбутнє, хоча разом з тим даній групі молоді притаманна характерна переоцінка цінностей, а в аналізі складних явищ оточуючої дійсності молодим політологам часто не вистачає гнучкості та життєвого досвіду старших поколінь. Саме тому відсутність достатнього досвіду, велика емоційна збудженість роблять цей період в житті молодих фахівців досить складним, хоча саме в цей час уточнюються ціннісні орієнтації. Велику роль у формуванні цінностей молоді відіграють досвідчені політологи-фахівці, які надають їм підтримку для вдосконалення власної системи розвитку самостійності і прагматичної цілеспрямованості.

Старше покоління дещо розгублено дивиться на «розруху традиційних цінностей та ідеалів», а тому не може адаптуватися до нових суспільних відносин.

Молодь перебуває у безперервних пошуках або ж негативно ставиться до всього нового, що не допомогло її батькам забезпечити добробут, комфорт і соціально захищене існування. Переконання, які формуються на основі життєвого досвіду, дії прагматичних тенденцій, стають основними орієнтирами поведінки і обумовлюють відносну самостійність, незалежність від ситуаційних впливів на особистості політологів.

Однак, розмитими, зокрема, є суспільні орієнтації людей, особливо молоді, стосовно майбутнього політичного устрою, моральних пріоритетів. Багато в чому дезорієнтована загальна система масової свідомості молоді.

Сьогодні, на початку XXI ст., розвиток і світогляд молоді взагалі зазнав великих змін. Порівняно з попередніми роками молодь стає більш розкутою та самостійною, починає орієнтуватись в сучасному суспільстві, але не завжди самостійність – позитивне явище, бо стикаючись з сумними реаліями життя, молоді політологи стають байдужими до навколишнього світу. Тепер суттєво змінилися життєві цінності молодого покоління політологів. Так, якщо років 10-25 назад головним було ставлення до оточуючих людей, то зараз ціннісні орієнтації молоді дуже змінилися, більш помітними стали їх егоїстичні спрямування.

Існує багато стереотипів, в яких молодь сприймається як єдине ціле, хоча вона, як і люди різного віку, досить відрізняються один від одного. Підкреслимо: ціннісні орієнтації явище динамічне, оскільки кожне нове покоління засвоює цінності попереднього покоління крізь призму власного сприйняття, додаючи власні цінності. Звичайно, процес зміни ціннісних орієнтацій пов'язаний зі змінами в економічному, політичному, культурному та інших сферах життя суспільства певної країни і безпосередньо України. Молодь сьогодні опинилась в двоякій ситуації, тобто, з одного боку, це покоління ще виховувалось на

«старих» засадах, а з іншого – в доросле життя воно вступає за нових умов, які вимагають відмови від багато чого засвоєного раніше. Слід сказати, що ЗМІ контролюють значну частину дозвілля молодіжної аудиторії та виступають важливим інструментом формування соціальних настанов, ціннісних орієнтацій молоді, а відповідальність за те, що нинішнє покоління росте такими готовими споживачами, в більшості своєї лежить на засобах масової інформації, тому що молодь, як ніколи раніше, росте в атмосфері пресингу реклами та ЗМІ, вона скептично ставиться до того, що їй кажуть, а тому починає вірити в те, що бачить власними очима, а не в те, що їй розповідають.

Сучасна молодь перебуває в екстремальних умовах, а зміни в соціально-економічному житті супроводжуються світовими кризами – кризами ціннісної свідомості, кризою духовності, економічною кризою. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – збагачення себе духовним чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватись до нових умов. Перед усіма соціальними інститутами постає важке завдання: визначити базові цінності, ідеали, норми, які слід покласти в основу формування духовного світу молодої людини, бо саме в сучасний період, період трансформації соціальних систем, молодь менше уваги звертає на необхідність духовного, культурного розвитку, хоча водночас і не відхиляє його доцільність. Життєві цінності молоді сьогодення визначатимуть спосіб життя завтра[4, с. 79].

Якщо говорити про вплив політичного прагматизму на ціннісні орієнтації молоді, то варто пояснити саме поняття прагматизм.

Суть ідеології прагматизму полягає в збереженні цінностей, захисті його історії, родини, власності. Прагматизм як феномен, найбільш адекватно відображає духовно-культурні та ментальні особливості нації. Головними принципами, що формують прагматизм, прийнято вважати спадкоємність, еволюційність, традиційні цінності, порядок, які повинні впливати на молодь.

Незважаючи на те, що від початку перетворень у суспільно-політичному та економічному житті України пройшло чимало часу, цей процес продовжує характеризуватися посиленням деструктивних тенденцій у свідомості людей, їх поведінці, дисбалансом ціннісних орієнтацій, суперечностями прогресивних і консервативних елементів у психології різних соціальних груп.

Протиріччя між суспільними та особистісними ціннісними орієнтаціями під впливом політичного прагматизму не згладжуються, а часто ще більше загострюються – поглиблюється розшарування суспільства не лише за матеріальним становищем його членів, але й продовжується процес зубожіння душі людини, знецінюються традиційні загальнолюдські моральні цінності, естетичні ідеали і смаки, втрачається інтерес до проблем культури, до праці за набутою професією.

Процес перебудови свідомості людини і системи її цінностей і ціннісних орієнтацій, стереотипів мислення, звичок є, як стверджував Демокрит, «другою природою людини» відбувається складно, кожний етап такої перебудови має свої особливості, що поглиблює політичний прагматизм, а прогнозування розвитку суспільства навіть на незначний період неможливе без виявлення цих особливостей, їх осмислення і аналізу [1, с. 37].

Дана проблематика багатогранна і одним із її аспектів є дослідження характеру, сутнісних тенденцій у змінах цінностей і ціннісних орієнтирів сучасної людини особливо молоді у сфері духовної культури, виявлення характерних змін, що відбулися у ціннісній парадигмі під впливом прагматичних тенденцій.

Необхідно врахувати, що система цінностей і ціннісних орієнтацій не є пасивним наслідком впливу соціокультурного середовища, вона ще є й однією із форм самоусвідомлення, самовираження внутрішніх інтелектуальних, моральних, естетичних та інших сил і уявлень особистості, які перебувають у взаємозв'язку. У даному процесі проявляється також взаємозв'язок і взаємовплив соціокультурного макро- і мікросередовища та особистості. Загальноприйнятою є практика відносити до «молоді» індивідів від 16 до 29 років.

В статті розглядається молодь, як об'єкт дослідження, від 16 до 21 років, тобто той період, коли особистість перебуває на етапі найактивнішого становлення, осмислення життєвих перспектив, стабілізації професійних інтересів.

Для даного періоду розвитку України характерним є бажання самовизначення, самоутвердження молодого покоління, а особливість цього періоду полягає в тім, що чіткої орієнтації у життєвих цінностях у переважної більшості молоді поки що немає, відчувається дискомфорт між перспективою обраної професії, суспільними «запитами», а вірніше відсутністю таких запитів і здібностями, нахилами молоді. Ускладнює ситуацію вибору цінностей для сучасної молоді вплив прагматизму, а необхідність залучатися до нової системи світоглядних, політичних цінностей не має чітких окреслень.

Однією із характерних рис сучасної епохи є можливість вільного вибору тих цінностей, які відповідають уявленням людини про ідеал, сенс життя, бо повністю порушена стара система ціннісного регулювання вибором індивіда та його мораллю. Однак, це не означає можливості кожному реалізувати дані переваги сучасного «перехідного» періоду, що й становить одну із суперечностей у відносинах суспільства і особистості, особливо молоді, коли злам стереотипів цінностей впливає на ціннісні орієнтації молодого покоління в силу природних закономірностей. І тут велику роль відіграє прагматична направленість на цінності (моральні, духовні).

Людська природа, за твердження Е. Фромма, «не незмінна», а тому людина за своїми природними властивостями може адаптуватися до постійних змін в умовах свого існування, свого «культурного самовираження».

Проблема вибору індивідом певних цінностей, певного типу поведінки є основною для представників екзистенціалістського напрямку філософського осмислення проблеми цінностей. Щоб не робила людина, стверджував Ж.-П. Сартр, усе є «постійним», невтомним бажанням стати «чимось», бути «кимось». Людина, вважає він, є «те», чим вона прагне бути, тому й сутність людського існування – це є вільний «вибір різних можливостей». Слід підкреслити: переважна більшість досліджувачів даної проблеми відзначають, що вибір індивідом особистісних цінностей завжди пов'язаний з динамікою прагматичних процесів, які відбуваються і різних сферах – соціальної, економічної, політичної. При цьому пізнавальні зусилля спрямовуються на власну смислову сферу, своє розуміння цінностей і їх значимості для реалізації життєвої перспективи [6, с. 80].

Висновки. Таким чином, ціннісні орієнтації загальної спрямованості включають надання переваг духовним цінностям у структурі життєвих смислів, творче їх осмислення, прагматичне самовдосконалення творчих здібностей, нахилів, використання значної частини вільного часу у цих цілях [2, с. 105].

Крім того, в сучасних умовах ломки системи різних цінностей, соціальних нормативів, введення в Україні ринкових відносин мотиви діяльності докорінно змінюються. Моральна установка на престижність діяльності у старих вимірах світогляду втратила свою силу, а на її місце приходять інші установки, інші мотиви діяльності людини, а орієнтація особистості та той чи інший вид діяльності відображає ті зміни, які сталися у її досягненні значимості даної діяльності, у її світогляді, світосприйнятті [3, с. 127].

Використана література:

1. Ковалеров А.І., Довгополук В.О., Кавалеров А.А. Молодіжне середовище в його девіантному вимірі. – О.: Аетропринт, 2005. - 127 с.
2. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. – К.: Каравела, 2006. – 407 с.
3. Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість: Зб. Матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12-13 травня 2005 р.: У 6 т. / І.І. Тимошенко (відп. ред.). – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2005. – Т.1. – 362 с.
4. Сергійчик З.О. Деякі аспекти виховної роботи із студентською молоддю на сучасному етапі // Нові технології навчання. Вип. 29: Науково-методичних збірник: Наукове видання – К., 2001. – 235 с.

5. Социологический справочник. Подобщ. ред. Воловича В.И. Киев: 1990. – 380 с.

6. Ушкаренко В.О., Гамаюнов В.Е. Основні напрями виховання студентської молоді // Проблеми освіти. Вип. 26: Науково-методичний збірник: Наукове видання – К., 2001. – 244 с.

Чижова Е. М. *Политический прагматизм как фактор влияния на ценностные ориентации современной молодежи в Украине*

В статье показано, что в ходе становления и усиления Украины как независимого государства произошли существенные изменения ценностных ориентаций молодежи, что обусловлено потребностями как теоретического, так и потребностями практики, прежде всего, необходимостью постижения тех радикальных мировоззренческих изменений, которые происходят в массовом сознании современной молодежи.

Подчеркнуто: этим изменениям способствовал политический прагматизм, который является направлением политической жизни нашей страны.

Ключевые слова: изменения, молодежь, прагматизм, трансформация, ценности, ценностные ориентации.

Chizhova E. *Political pragmatism as a factor of influence on the value orientation of modern youth in Ukraine*

The article shows that, during the formation and strengthening of Ukraine as an independent state there have been significant changes in the value orientations of young people, due to the needs of both theoretical and practical needs, especially the need to comprehend the radical ideological changes that occur in the mass consciousness of today's youth.

It emphasizes that these changes contributed to political pragmatism, which is the direction of the political life of our country.

Keywords: change, youth, pragmatism, transformation, values, value orientation.

УДК 001.92 (072)

Король А. М.

ЦІННІСНІ ІМПЕРАТИВИ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку інформаційної політики у галузі міжнародних відносин. Сформульовано взаємозв'язок технологічних та гуманістичних складових міжнародної інформаційної політики у контексті демократизації культури міжнародних відносин. Вивчено роль основних суб'єктів міжнародної інформаційної політики та суперечності її реалізації, що полягають у незбалансованості розвитку інформатизації між різними країнами світу; внутрішніх ціннісних конфліктах правових норм та політико-культурних принципів; розповсюдженні інформаційного насильства.

Ключові слова: міжнародна інформаційна політика, демократичні цінності, культура міжнародних відносин, інформатизація, інформаційно-комунікативні відносини.

Формування сучасної міжнародної інформаційної політики потребує якісно нових підходів до аналізу трансформації зовнішніх відносин, вивчення ціннісних, а не суто технологічних, аспектів розвитку інформаційно-комунікаційних процесів, що дозволить забезпечити прогресивний розвиток інституційних засад міжнародних інформаційних відносин у контексті формування нових парадигм світового порядку.

Осмисленню феномена інформаційної революції, становлення нового за типом – постіндустріального, інформаційного суспільства, значення інформаційного чинника для змін в економічному, політичному і соціокультурному житті суспільства і особистості праці присвячені таких фундаментальних дослідників, як Д. Белл, З. Бжезинський, Л. Бриллоен, В. Дайзард, К. Каяма, М. Кастельєс, І. Масуда, Кр. Мей, А. Моль, Дж. Нейсбіт, та М. Порат, Т. Стоуньєр, О. Тоффлер та ін. ряд інших філософів, політологів, культурологів. Помітними й продуктивними є дослідження таких українських вчених, як В. Андрущенко, В. Бебик, В. Бех,